

Den Westfalske fred

Hvilket klassetrin?

3. - 4. klasse	
5. - 6. klasse	X
7. - 9. klasse	

Forløbets omfang?

Kort forløb (1-4 lektioner)	
Mellemlangt forløb (5-8 lektioner)	X
Langt forløb (9+ lektioner)	

NB! 1 lektion = 45 min.

Hvilke kompetenceområder dækker forløbet?

HISTORIE

Det lokale, regionale og globale	X
Familie og fællesskaber	
Historiekanon	X
Historisk bevidsthed	
Historiske fortællinger	
Historiske problemstillinger	X
Historiske problemstillinger og løsningsforslag	
Historiske scenarier	
Historiske spor	
Kildeanalyse	
Konstruktion og historiske fortællinger	
Kronologi	
Kronologi, brud og kontinuitet	X
Livsgrundlag og produktion	
Principper for overblik	
Samfund	
Sprog og skriftsprog	

Titel: Den Westfalske fred

Problemstilling

Hvilken betydning fik Den westfalske fred for Europa i dens samtid og eftertid?

Præsentation og begrundelse

Dette forløb byder på inddragelse af hele 5 kanonpunkter, hvoraf det mest centrale er Den westfalske fred. Forløbet sigter mod at forstå, hvorfor der udbrød storkrig i Europa i 1600-tallet og hvordan man løste konflikten med den westfalske fred.

Herefter arbejder eleverne med, hvordan man i eftertiden har samarbejdet inden for diplomatiet for at sikre varig fred i Europa. – En mission der langt hen ad vejen er lykkedes, men også andre gange er mislykkedes.

Mange historielærere eller lærere, der underviser i historie, har tendens til at undervise i faget kronologisk. Det betyder, at man starter med de ældste tider først og bevæger sig tidsmæssigt fremad mod egen tid, efterhånden som eleverne bliver ældre. Det behøver man dog ikke, og det kan ligefrem være meget stor fordel ikke at gøre det.

Dette forløb forsøger at springe de gængse rammer for, hvordan man kan eller skal arbejde med kanon. Der arbejdes i realiteten med 5 kanonpunkter, der strækker sig fra 1517-1945. Det er ikke et mål i sig selv, at eleverne efter dette forløb nu til fulde har arbejdet med og forstået alle kanonpunkter, men de vil i deres arbejde i modul 3 forhåbentligt udvikle en god grundlæggende forståelse for de kanonpunkter, som mange først stifter bekendtskab med i overbygningen.

Forløbet vægter samarbejde meget højt, da eleverne skal fordybe sig i forskellige kanonpunkter og derefter dele deres arbejde med andre. Dermed er de afhængige af at forstå deres eget arbejde, for at de kan løse den sidste opgave, hvor de skal lave en tidslinje, der dækker alle forløbets 5 kanonpunkter.

Forløbet er udarbejdet af Tanja Andersen.

Kompetenceområde/-mål

Kronologi og sammenhæng

Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder

- Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.
- Eleven kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie.
- Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse.

Kildearbejde

Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden.

- Eleven kan formulere enkle historiske problemstillinger.

Materialer

Kjær, Sidse: Den danske historiekanon. SorrySister, 2020.

- Links til filmene: <https://www.historiekanon.com/>

Andersen, Tanja: Den Westfalske fred, 2020 (Bilag 1)

Andersen, Tanja: Martin Luther, 2020 (Bilag 2)

Andersen, Tanja: Københavns bombardement, 2020 (Bilag 3A)

Andersen, Tanja: Genforeningen, 2020 (Bilag 3B)

Andersen, Tanja: FN's Verdenserklæring om menneskerettigheder, 2020 (Bilag 3C)

Andersen, Tanja: Kanonfordybelse (Opgave), 2020 (Bilag 4)

Andersen, Tanja: Fremlæggelser (Opgave), 2020 (Bilag 5)

Andersen, Tanja: Fredens tidslinje (Opgave), 2020 (Bilag 6)

Lektionsplan: Den Westfalske fred

Lektionsplan				
Modul	Indholdsmæssigt fokus	Færdighedsmål	Læringsmål	Undervisningsaktivitet
1 (1½ lektioner)	30-årskrigen og Den westfalske fred	<p>Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.</p> <p>Eleven kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie</p> <p>Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse.</p>	<p>Eleven kan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Forklare sammenhængen mellem 30-årskrigen og Den westfalske fred. ▪ Gøre sig overvejelser over fredens konsekvenser 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sammen ser I kanonfilmen om "Den Westfalske fred" på historiekanon.com ▪ Eleverne læser bilag 1 om "Den Westfalske fred" ▪ Tal efterfølgende på klassen om følgende: <ul style="list-style-type: none"> - Hvad har Chr. 4 at gøre med dette kanonpunkt? - Hvorfor brød 30-årskrigen ud? - Hvordan hænger 30-årskrigen sammen med "reformationen"? - Hvad er den Westfalske fred? - Hvad betyder det, at både borgerskabet, adelen og kirken deltog i fredsforhandlingerne? - Hvad betyder ordene religionsfrihed og suverænitet? - Hvilke konsekvenser fik krigen og freden for Europa? ▪ Eleverne udfylder første række i bilag 5 vedr. 30-årskrigen og Den Westfalske fred. ▪ Bed evt. eleverne lave en skriveordre på "Hvad ved du nu om den Westfalske fred?"
2 (1½ lektioner)	Reformationen	<p>Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.</p> <p>Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse.</p>	<p>Eleven kan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Redegøre for sammenhænge mellem Reformationen og Den westfalske fred 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sammen ser i Kanonfilmen om "Reformationen" på historiekanon.dk ▪ Læs om Martin Luther og tal sammen om: <ul style="list-style-type: none"> - Hvad er Reformationen? - Hvad var Luthers ideer og tanker? - Hvordan hænger reformationen sammen med Den Westfalske fred? ▪ Lav sammen en tidslinje fra 1517-1648 med de relevante årstal I indtil videre er stødt på. Eleverne skimmer de to læste tekster igennem for årstal og læreren skriver den på tidslinjen. ▪ Gem jeres tidslinje fx elektronisk som billede, eller ved at lave den på et stort stykke papir, der opsættes på tavlen og efterfølgende gemmes indtil den skal bruges i modul 4
3 (2 lektioner)	Efter Den Westfalske fred	<p>Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.</p> <p>Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe</p>	<p>Eleven kan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Redegør for historiske fredsforhandlinger 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eleverne inddeles i 3 hovedgrupper, der inddeles i mindre grupper. Se "Øvrige gode råd og kommentar" for yderligere instruks af grupper og opgaven. Opgaven til eleverne er formuleret i bilag 4. ▪ De tre hovedgrupper arbejder med emnerne: <ul style="list-style-type: none"> - Københavns bombardement/Englandskrigene/Wienerkongressen

		historisk overblik og sammenhængsforståelse.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Forklare årsager til og konsekvenser af historiske fredsforhandlinger 	<ul style="list-style-type: none"> - Genforeningen/1. verdenskrig/Versaillesfreden - FN's verdenserklæring om menneskerettigheder/2. verdenskrig/Potsdamaftalen og FN
4 (2-3 lektioner)	Fremlæggelser.	<p>Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.</p> <p>Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse.</p> <p>Eleven kan formulere enkle historiske problemstillinger.</p>	<p>Eleven kan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Fremlægge deres viden om historiske fredsforhandlinger ▪ Formulere historiske spørgsmål i relation til deres arbejdsfelt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eleverne fremlægger indbyrdes for hinanden. Se "Øvrige gode råd og kommentar" for forslag til organisering. Vær OBS på at de i den forbindelse med udfylde resten af det øverste skema i bilag 5 ▪ Hver gruppe skriver 3 spørgsmål (svarende til antal i gruppen) ned på hvert sit stykke papir. Spørgsmålene skal være formuleret som historiske problemstillinger. Spørgsmålene blandes og alle elever tager hver ét spørgsmål og finder en makker, som de forsøger at besvare deres spørgsmål med. Herefter bytter de og finder en ny makker. ▪ Eleverne laver det nederste skema i bilag 5 vedr. ligheder og forskelle. ▪ Bilag 5 gennemgås derefter i fællesskab på klassen
5 (1 lektion)	Lav en tidslinje	<p>Eleven kan identificere brud og kontinuitet i historien.</p> <p>Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse.</p>	<p>Eleven kan</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lave en tidslinje der viser brud og kontinuitet inden for "krig og fred" ▪ Anvende relevante faglige begreber der er knyttet til kanonpunkterne 	<p>Eleverne udarbejder i nye grupper bestående af en fra hver af de 3 hovedgrupper en tidslinje, der dækker perioden 1517-1945. Elevernes afsæt er tidslinjen fra modul 2 og deres gruppearbejde i modul 3. Se "Øvrige gode råd og kommentar".</p>

NB! 1 lektion = 45 min.

Forslag til:

Undervisningsdifferentiering

Kanonpunktet "FN's Verdenserklæring om menneskerettigheder" (den grønne) er klart den sværeste af de tre opgaver, hvilket skyldes, at man skal forholde sig både til freden efter 2. verdenskrig (Potsdam-aftalen) og oprettelsen af FN. Rent praktisk betyder det mere læsning og mere undersøgelse. Det anbefales derfor, at eleverne i den grønne gruppe er i stand til at imødekomme disse forventninger.

Øvrige gode råd og kommentarer

Gruppearbejdes organisering

Eleverne skal inddeles i 3 hovedgrupper, som skal inddeles i mindre enheder. Brug evt. skema herunder til organisering. Udgangspunktet her er for 27 elever, men du skal naturligvis tilpasse den til det elevtal, der er relevant for dig. I modul 3 arbejder elev 1,2 og 3 inden for den samme farve og bogstav sammen.

	Kanonpunkt: Københavns bombardement Fredaftale: Wienerkongressen	Kanonpunkt: Genforeningen Fredsaftale: Versaillesfreden	Kanonpunkt: Verdenserklæring om menneskerettigheder Fredsaftale: Potsdamaftale og oprettelsen af FN
Gruppe A	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3
Gruppe B	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3
Gruppe C	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3

I modul 4 (hvor eleverne skal fremlægge) skal elev 1,2 og 3 fra hver af de 3 emnegrupper fremlægge for hinanden, således, at de får vidensdel med hinanden. Eksemplet herunder viser, hvordan disse 9 elever skal fremlægge gruppevis for hinanden.

Gruppe A	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3	Elev 1 Elev 2 Elev 3
----------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

I modul 5, hvor eleverne skal lave en tidslinje, går alle "elev 1" sammen inden for gruppen, så der sidder en repræsentant for hver af de 3 emner i en gruppe. De er med andre ord, tre elever om én tidslinje.

Gruppe A	Elev 1	Elev 1	Elev 1
----------	--------	--------	--------

Modul 3

Elevernes opgave er formuleret i bilag 4 og eleverne skal bruge tekstmaterialet i bilag 3A, 3B eller 3C for at få information om deres emne. De må også gerne bruge jeres øvrige undervisningsmidler, men hovedformålet er at få besvaret de stillede spørgsmål.

Bilag 5

Dette bilag skal både bruges før, under og efter fremlæggelserne. I modul 1 udfylder eleverne den øverste del af det første skema, der omhandler 30-årskrigen/Den westfalske fred ift. Årsager og aftalens indhold og formål. Under fremlæggelserne i modul 4 udfylder de resten af det øverste skema. Efter fælles evaluering og aktiviteten med de historiske problemstillinger, udfylder eleverne det nederste skema som I efterfølgende gennemgår.

Tidslinjen

Opgaven til eleverne i modul 5 er formuleret i bilag 6. I kan selv afgøre, om I vil lave den på papir eller elektronisk. På skoletube kan I blandt andet finde tidslinjeværktøjet Tiki-toki.

Bilag 1: Den westfalske fred

For at kunne forstå, hvad den Westfalske fred er, er vi nødt til at gå tilbage i tiden. Vi er nemælig nødt til at forstå den primære årsag til, at 30-årskrigen brød ud. Og svaret finder vi ca. 100 år tidligere.

Reformationen

I 1517 protesterede den katolske munk Martin Luther ved at offentliggøre 95 punkter, hvor han fremlagde en række kritikpunkter af den katolske kirke. Begivenheden førte til det, vi kalder "reformationen".

Reformationen indebar, at de, der var tilhænger af Luthers lære (protestanterne), brød med den katolske kirke og grundlagde en ny kristendom, protestantisme. Det er denne kristne retning, de fleste i Danmark i dag bekender sig til.

Ca. 100 år efter reformation og Luthers 95 teser på kirkedøren i Wittenberg udbrød der krig i Europa. Det startede som en krig mellem katolikker og protestanter i det Tysk-romerske Rige. Det var et stort rige, der blev ledet af en kejser, men selve riget var sammensat af mange mindre lande. Disse lande blev styret af en fyrste. Men fyrsterne var ikke enige om, om det tysk-romerske kejserrige skulle være katolsk eller protestantisk. Krigen mellem de enkelte fyrster og kejseren fik andre lande til at blande sig, enten for at støtte katolikerne eller for at støtte protestanterne. Fx deltog Danmark i krigen i to omgange.

Trediveårskrigen

Trediveårskrigen varede fra 1618-1648. Den blev afsluttet med "Den Westfalske fred", som faktisk er to fredsftaler, der blev underskrevet den 24. oktober 1648. Fredsftalerne er opkaldt efter det område, hvor den blev underskrevet: Westfalen i Nordtyskland.

30-årskrigen startede som sagt egentligt som en religionskrig mellem katolikerne og deres religiøse overhoved, Paven på den ene side og protestanterne med Luther på den anden side. Men krigen udviklede sig og blev også til et spørgsmål om, hvor meget magt kejseren egentligt skulle have. De andre europæiske lande blandede sig i konflikten, og det endte i en storkrig. Østrig, Spanien og Tyskland kæmpede mod Frankrig, Holland, Sverige og Danmark.

Danmarks indblanding i krigen forløb ad to omgange, først i 1625-1629 og igen fra 1643-45. Det var Christian 4., der trak Danmark med ind i krigen. Selvom krigen ofte siges at skyldes religion, så handlede det også rigtigt meget om magt og magtbalance.

Krigen var brudt ud i 1618 og i 1645 blev man enige om at stoppe krigen, der havde kostet mange mennesker livet. Man besluttede derfor at afholde en meget stor fredsforhandling. Det var første gang at så mange lande var samlet for at forhandle fred. Men der var mange ting, der skulle diskuteres og der var mange, der skulle høres. Udover at slutte krigen og skabe fred var det især to ting, der skulle findes en løsning på: Religion og magt. Derfor tog det næsten 4 år at nå frem til en aftale, som blev underskrevet i 1648

Fredsftalen

Da fredsftalen var på plads, havde man fået taget sig af en masse andre ting end blot det religiøse spørgsmål. Og så mange andre områder blev der indgået ftaler. Her kan du se en liste over nogle af de største og vigtige ftaler:

- Der opstod nye selvstændige lande som Schweiz og Nederlandene.
- Det blev besluttet at ethvert land var selvstændigt, og at andre lande ikke kunne bestemme over det.
- Det tysk-romerske kejserrige skulle give afkald på flere områder fx til Frankrig og Sverige.
- De tyske fyrster fik mere magt i deres eget land.
- Det tysk-romerske kejserrige mistede en stor del af sin magt
- Fyrsterne og kongerne kunne bestemme landets primære religion, men det enkelte menneske måtte selv bestemme, om de ville være protestanter eller katolikker.
- Der blev lavet forbud mod at undertrykke eller forsøge at undertrykke andre fordi de havde en anden religion. Med andre ord indførte man religionsfrihed, men kun inden for kristendommen.

Konklusionen på det blev altså, at både den tysk-romerske kejser og paven mistede meget magt. Landene i Europa blev mere selvstændige og det banede vejen for de enevældige konger, der dukkede op i perioden derefter.

Det vigtigste ved den westfalske fred er måske, at man i Europa lærte, at den er en god ide at afholde store fredsforhandlinger, når der er udbrudt storkrig. Den Westfalske fred var med andre ord verdenshistoriens første forsøg på at skabe fred i hele Europa og undgå en ny storkrig. Den første gang var som sagt i Westfalen, men 150 år senere i 1814 var der igen indkaldt til fredsforhandlinger i Europa efter Napoleonskrigene til det, der senere til navnet Weimarkongressen. Og igen i 1918 mødtes verdens ledere for at aftale rammerne for fred efter 1. verdenskrig, i det der kendes som Versaillesfreden. Alle aftalerne har det til fælles, at de er opkaldt efter det sted, hvor aftalen er blevet indgået. Efter 2. verdenskrig blev der dog ikke lavet en stor fredsforhandling. I stedet blev FN oprettet og det er fortsat deres opgave i dag at sikre fred i verden.

Bilag 2: Martin Luther

Martin Luther blev født i 1483 og døde i 1546. Han var tysk munk og havde viet sit liv til Gud. Selvom han var kristen, så var han meget uenig med den måde, kirken opførte sig på og derfor besluttede han sig for at ændre kirken. Nogle syntes, at det var en rigtig god ide, mens andre syntes, at det var en vanvittig ide.

Den katolske kirke

På Luthers tid var den kristne kirke katolsk. Katolikkerne var overbeviste om, at gode mennesker kom i himlen og at onde mennesker kom i helvede. Men de var også sikre på, at alle mennesker, uanset hvor gode de havde været, skulle en tur forbi skærsilden. Det var et frygteligt sted med ild og smerte, hvor man skulle føres hen for at få rensset sine synder væk. Alle mennesker var naturligvis meget bange for skærsilden, og derfor var de villige til at gøre meget for at undgå mere tid i skærsilden end allerhøjest nødvendigt. Det kunne man opnå ved at betale penge til kirken. Man kunne altså betale sig fra, ikke at skulle brænde alt for meget i skærsilden. Mange mennesker betalte mange penge og derfor blev den katolske kirke meget rig.

Et liv som munk

Under et uvejr med torden og lyn blev den unge Luther bange, da et lyn slog ned lige ved siden af ham. Han bad til helgen Sankt Anna om, at hun skulle beskytte ham. Til gengæld lovede han, at han ville gå i klosteret og blive munk, hvis hun gjorde det. Luther overlevede og tog derfor i kloster for at leve som munk.

Livet som munk viste sig dog at være noget sværere for Luther end han havde forestillet sig. Han prøvede at gøre alt det rigtige for at være en god munk, men han syntes at det virkede forkert. Luther havde det også svært med, at den Gud han læste om i biblen var en straffende og hård Gud. Han mente ikke at det var sådan. Han mente, at Gud var tilgivende og kærlig.

En dag slog det Luther, at "*Gud frelser kun syndere, belærer kun de dumme, beriger kun de fattige og levendegør kun de døde*". Med andre ord var der ikke meget ved, altid at være så god. Luther

tænkte, at det vigtigste derfor var, at man var den, man nu engang var, og at man brugte sin tid på at hjælpe andre, frem for at redde sig selv hele tiden gennem bøn og god opførelse.

Oprøret mod den katolske kirke

Luther blev så glad og begejstret for denne nye måde at opleve Gud på, at han besluttede sig for, at han ville fortælle andre om, hvad han havde opdaget i biblen. Derfor skrev han 95 teser (en slags påstand) på et stykke papir, som blev hængt op på kirkedøren til Wittenberg kirke. Så kunne alle folk i byen læse det han havde skrevet. En tese er noget, man gerne vil have undersøgt nærmere ved fx at drøfte det med andre.

Luthers teser handlede om det, han gerne ville ændre ved kirkens måde at gøre tingene på. Hele tiden henviste han til biblen og til, at det som kirken sagde og gjorde, ikke passede med det, der stod i biblen. Noget af det, som han især var utilfreds med var, at kirken havde så meget magt og så mange penge, mens folket var fattige og ikke havde magt. Kirken og præsterne var meget sure på Luther, men befolkningen kunne godt lide hans tanker.

Da paven i Rom hørte om, hvad Luther havde gjort, blev han meget vred. Det var ikke normalt, at man som præst eller munk sagde paven imod. Han var jo – ifølge katolikkerne – Guds stedfortræder på jorden. Paven skrev en besked til folket om, at det var ulovligt at læse Luthers teser og at de skulle brændes. Han ville også have Luther til at indrømme, at det han havde skrevet, slet ikke passede. Men det ville Luther ikke. Paven blev til sidst så vred på Luther, at han bortviste ham fra den katolske kirke – han fyrede ham med andre ord. Paven sagde, at Luther var en kætter. En kætter er en, der går imod den kristne tro. Og ifølge paven burde sådan nogen fanges, fængsles og måske endda brændes på bålet.

Luthers reformation vokser

Men Luther havde også mange venner og folk, der støttede ham. En af disse var en tysk fyrste, Frederik den vise. Han lod Luther bo på sit slot i næsten et år. På den måde lykkedes det Luther at gemme sig fra paven og hans folk. Mens Luther boede på slottet fik han oversat bibelen fra latin til tysk. Det gjorde han for at tyskerne selv kunne læse bibelen. Indtil da havde det kun været kirkens mænd, der kunne læse og forstå latin og dermed, hvad der stod i bibelen.

Ved siden af at oversætte bibelen brugte Luther også tiden på at skrive alle sine tanker og ideer ned. Han skrev om alt det, han ønskede at ændre ved kirken: at præsterne skulle læse op af bibelen på folkets eget sprog, så de kunne følge med i hvad præsten sagde og dermed forstå Guds ord. Han syntes også at det var forkert, at det kun var kirkens folk, der sang i kirkerne. Han mente at alle skulle synge, så han begyndte at skrive nye salmer, som alle kunne synge med på. Han syntes også at det var forkert, at kirkens mænd og kvinder ikke måtte gifte sig. Det ændrede han på, ved selv at gifte sig med en nonne.

Luther ønskede at fortælle flest mulige mennesker om den kristne tro. Han ville især gerne have, at folk forstod at Gud var god ved dem, der troede på ham. For mange mennesker var bibelen svært at forstå, og derfor skrev han to bøger, der kunne hjælpe til at forstå bibelen. De to bøger hed "Den lille katekismus" og "Den store katekismus" – begge var bøger, der forklarede den kristne tro. Den lille blev brugt til børn i skolen. Den store blev brugt til lærere og til præster.

En af grundene til, at Luther lykkedes med at få sit budskab ud i Europa var, at man i 1400-tallet havde opfundet bogtrykkerkunsten dvs. at man kunne trykke bøger frem for at sidde og skrive dem af i hånden side for side. Bogtrykkerkunsten gjorde det altså muligt at masseproducere bøger. Det betød både, at der blev lavet flere, men også at flere mennesker havde råd til dem, fordi de ikke var så dyre at lave længere.

I det hele taget spredte Luthers ideer sig fra Tyskland og til resten af Europa og flere og flere lande tog Luthers lære til sig. Fx gik Danmark fra katolicisme til protestantisme i 1536. Dermed havde Luther startet en ny kristendom, der bliver kaldt den lutherske kristendom. Fra da af havde den katolske kirke fået en konkurrent.

Alle Luthers tanker og ideer førte til store forandringer. Disse kaldes samlet for reformationen. En reformation betyder, at man laver om på noget stort fx en religion eller en tro. Det kan være man gør det fordi reglerne er gamle og ikke rigtigt gælder mere, eller fordi man er kommet på en bedre måde at gøre tingene på. Og det var netop det Luther havde gjort: Han havde fundet en ny og, mente han, en bedre måde at være kristen på. Reformationen skete over en lang periode, men den var svært at stoppe, især fordi befolkningen og landenes fyrster og konger som regel var på Luthers side.

Bilag 3A: Københavns bombardement

Napoleonskrigene

Napoleonskrigene er betegnelsen for flere krige mellem Frankrig på den ene side og Preussen, Østrig, England og andre lande på den anden side. Konfliktens parter tæller i virkeligheden mange flere, men det var disse lande, der spillede den afgørende rolle. Napoleonskrigene ligger i forlængelse af en anden række af krige mellem de samme parter, som vi kalder revolutionskrigene (1792-1803). Til sidst blev der sluttet fred mellem England og Frankrig, og Frankrig blev anerkendt som republik. Dermed var krigene afsluttet, men blev genoptaget igen i 1804 under betegnelsen "Napoleonskrigene", der varede indtil 1815.

Revolutionskrigene opstod efter Den Franske Revolution i 1789. Andre lande frygtede, at de revolutionære tanker skulle sprede sig og indgik derfor alliancer. Det var primært Preussen, Østrig og England, der frygtede Frankrig, og derfor forsøgte at bekæmpe dem. Det endte dog med, at man til sidst anerkendte den franske republik. Da krigen blev genoptaget igen i 1804 skyldes det primært, at Napoleon 1. brød flere af de aftaler, som var indgået med England i 1802. Konflikterne handlede primært om territoriale og nationale krav.

Københavns bombardement

Den 2. - 5. september 1807 blev København udsat for bombninger af den engelske flåde. Allerede i 1801 trak det op til krig mellem Danmark og England, pga. revolutionskrigene, for Danmark havde der valgt at være neutral og var med i et såkaldt neutralitetsforbund. Fordelen ved dette var, at dansk handel tjente gode penge på at sejle med varer for begge parter i krigen. Det kom til kamp med englænderne ud for Københavns havn i slaget kaldet "Slaget på Reden" i 1801", hvorefter Danmark meldte sig ud af det væbnede neutralitetsforbund med andre lande, men forblev neutral.

Da Frankrig i 1807 tvang Danmark til at spærre for varer til England, blev det for meget for englænderne, der derfor krævede at få den danske flåde udleveret, så Danmark ikke kunne forhindre engelsk fartøj i vandene omkring Danmark. Englænderne frygtede samtidigt, at den danske flåde, der på dette tidspunkt var verdens 2. største, skulle falde i hænderne på Frankrig eller andre og bruge den danske flåde til et angreb på den engelske flåde. Men Danmark nægtede at udlevere sin flåde og så blev Danmark angrebet. Bombningen af København varede i tre nætter, og til sidst overgav København sig, og englænderne sejlede væk med de danske skibe. Det førte til, at Danmark droppede sin neutralitet og fremadrettet valgte at støtte Frankrig.

Wienerkongressen

Fra september 1814 til juni 1815 forhandlede Europas stormagter om en ny ordening for den europæiske magtbalance efter Napoleonskrigene. Resultatet var, at man førte den franske landegrænse tilbage til tiden før 1792, at der blev indført monarki igen i Frankrig, og at Napoleon blev forvist.

Stormagternes formål med konferencen var at forhindre, at Frankrig eller et andet land igen skulle forsøge at få for meget magt, og derfor ville man finde en løsning, der gjorde, at man fik skabe en magtbalance mellem Europas stormagter. De, der havde haft magten før Den Franske Revolution, havde stadig magt, og der blev ikke taget hensyn til nationalitet i forbindelse med at fastlægge Europas nye grænser. Mange oplevede derfor, at de efter freden boede i et andet land. Som en del af Wienerkongressen indgik stormagterne også et forbund, der skulle sikre de nye grænser og aftalte, at fremtidige konflikter skulle løses gennem fælles drøftelse og samarbejde.

Bilag 3B: Genforeningen

Før Genforeningen 1920

Efter nederlaget i 1864 mistede Danmark Slesvig, Holsten og Lauenborg. Sejrherrerne, Preussen og Østrig indledte dog i 1866 en krig mod henden og i forbindelse med Freden i Prag i 1866 blev det besluttet, at slesvigerne i fremtiden skulle have mulighed for selv at beslutte, om de ville høre til Danmark eller til Tyskland. Denne mulighed fik de i 1920 efter 1. Verdenskrig, som Det Tyske Kejserrige tabte. I den efterfølgende fredaftale, Versaillesfreden, blev det bestemt, at de tyske grænser skulle ændres, herunder også den dansk-tyske grænse. Resultatet af afstemningen blev, at Nordslesvig blev en del af Danmark – det område vi i dag kalder "Sønderjylland".

1. verdenskrig

1. verdenskrig varede fra 1914-1918 og foregik primært i Europa. En af mange årsager til at krigen brød ud var, at den bosnisk-serbiske nationalist, Gavrilo Princip, myrdede den Østrig-Ungarske tronfølger og hans kone. Princip var medlem af en gruppe, den sorte hånd, som var imod, at Østrig-Ungarn i 1908 havde indlemmet Serbien i riget. Serberne ønskede deres egen stat og Rusland bakkede dem om. Men det var ikke kun serberne, der var utilfredse. Mange af landene på Balkan oplevede en øget national bevidsthed blandt de slaviske grupper.

Tyskland var på dette tidspunkt blevet en endnu større magtfaktor i Europa blandt andet med sejre over Danmark, Østrig og Frankrig, der havde ført til oprettelsen af "Det Tyske Kejserrige" i 1871. Men trods udvidelse af magten havde Tyskland ikke formået at skaffe sig de kolonier, som andre europæiske stormagter, f.eks. Storbritannien og Frankrig, havde gjort fra ca. 1880. I forsøget på at få en andel af kolonierne begyndte Tyskland at opruste, og det samme gjorde Englænderne.

Mange spændinger landene imellem førte desuden til alliancer, der skulle sikre det enkelte land at få tabte landområder tilbage. Særligt var der fokus på at få de områder tilbage, hvor befolkningen pga. deres nationalitet selv ønskede dette magtskifte. Med alliancer på kryds og tværs og oprustning i begge lejre var der lagt op til krig. Man forventede egentligt en kort krig, men sådan skulle det ikke gå.

Versaillesfreden

Året efter, at 1. verdenskrig var blevet afsluttet, blev fredsaftalen underskrevet. En fransk marskal sagde efterfølgende de berømte ord, der skulle vise sig at blive sandhed: "Dette er ikke en fred. Det er en 20 års våbenhvile!". I 1939 brød 2. verdenskrig ud.

Fredsaftalen indebar meget strenge krav til tyskerne: Tyskland mistede 13 % af sine landområder, de skulle betale store krigsskadeerstatninger, og Tyskland måtte fremadrettet kun have en lille hær. Disse meget strenge krav var med til bane vejen for Nazismen og Hitler, der senere indledte 2. verdenskrig.

Efter freden kom Europa igen til at se anderledes ud – flere riger gik i opløsning og nye grænser blev fastsat. Men de nye grænser førte også til nye konflikter, da det var umuligt at tilfredsstille alles nationale krav. Som en del af Versaillesfreden blev det også besluttet at oprette "Folkeforbundet". Formålet med forbundet var at sikre fred og forbedre samarbejdet mellem landene, samt at arbejde for nedrustning og forhindre flere konflikter blandt andet ved at hjælpe flygtninge og yde humanitær hjælp.

Folkeforbundet blev nedlagt efter 2. verdenskrig og i stedet kom FN, Forenede Nationer, som i dag varetager de samme opgaver.

Bilag 3C: FNs Verdenserklæring om menneskerettigheder

2. verdenskrig

Efter 1. verdenskrig lå store dele af Europa i ruiner, og alle var enige om, at en sådan krig aldrig måtte ske igen, men desværre gik der kun 20 år fra fredsftalen i 1919 til 2. verdenskrigs udbrud i 1939.

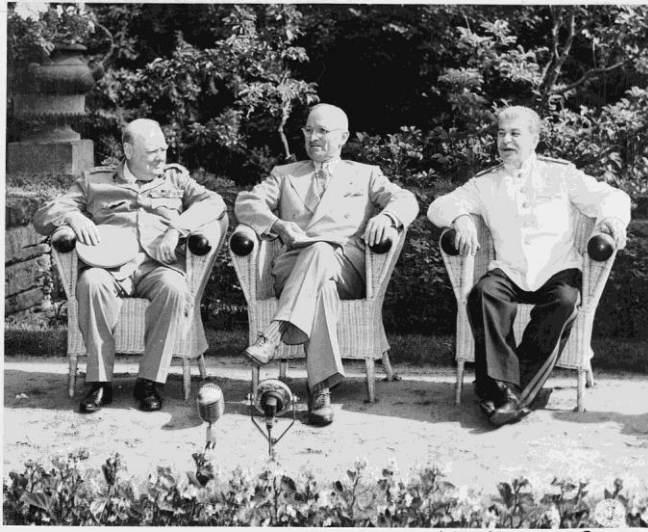
Fredsftalen efter 1. verdenskrig, kaldet Versaillesfreden, havde ramt Tyskland meget hårdt, både økonomisk, militært og ikke mindst på den tyske nationalitet.

At nationalismen blomstrede i Tyskland gav grobund for Hitler og nazisternes nationale ideer. Hitler var populær, ikke mindst fordi han lovede tyskerne national genoprejsning, så de igen kunne være stolte af at være tyskere. Hitler mente, at det tyske folk skulle have mere plads at leve på, særligt i Østeuropa – tyskerne havde brug for "Lebensraum", som det blev kaldt. Ganske enkelt ville man fjerne det slaviske folk i Østeuropa og lade tyskerne overtage jorden.

Hitler indledte efter sin magtovertagelse i 1933 en mission om at få tidligere områder tilbage til Tyskland, og stormagterne, særligt England og Frankrig, tillod det. Da Tyskland med Münchenaftalen fik lov til at overtage Sudeterland og kort tid efter Tjekkoslaviet uden de andre stormagters indblanding, sagde den engelske premierminister, at aftalen havde skabt "fred i vor tid". At det lykkedes Hitler at udvide det tyske territorium uden kamp men gennem forhandlinger, skal forklares med, at man kort forinden i forbindelse med fredsftalen efter 1. verdenskrig var blevet enige om at undgå en storkonflikt igen på europæisk jord. Derfor udviste man en del tålmodighed og forståelse fra de andre stormagters side. Selv Østrig blev en del af Tyskland, selvom det var et brud på Versaillesfreden. Mange af disse områder ønskede nemlig selv, at blive en del af det tyske rige og dermed tage del i den tyske stolthed. Men stormagternes tålmodighed slap op da Tyskland til sidst gik ind i Polen – Og de erklærede Tyskland krig.

På et tidspunkt satte Frankrig og England dog hælene i, både pga. Hitlers evige krav om mere territorium, men også fordi Hitler gang på gang brød Versaillesfreden blandt andet ved at udbygge og forstærke den tyske hær, hvilket han ikke måtte ifølge Versaillestraktaten. Til sidst var grænsen nået for England, og da Hitlers hær den 1. september 1939 gik ind over den polske grænse, erklærede England og Frankrig Tyskland krig, og 2. verdenskrig brød ud.

Potsdam-konferencen

Efter 2. verdenskrig var afsluttet på europæisk jord i sommerens 1945, afholdt de allierede, England, Frankrig, USA og Sovjetunionen, en konference på et slot i Potsdam, sydvest for Berlin. Her blev man enige om nogle retningslinjer for, hvordan man skulle styre Tyskland og genopbygge landet. Man ønskede en fælles styring og fælles ansvar, men de kunne ikke blive enige, og derfor blev der aldrig indgået en samlet fredsftale, der var gældende for alle de allierede 4 parter.

FN oprettes

Siden Den Westfalske Fred i 1648 havde det været normalt, at man udarbejdede et juridisk dokument, som fastsatte betingelserne for freden, men dette blev ændret efter 1945. Herefter var det ikke længere tilladt at lave fredsftaler, der indeholdt bestemmelser om ændringer mellem landegrænser. Derudover oprettede man FN (Forenede Nationer), som en slags forbedret udgave af Folkeforbundet.

FN er det vi kalder en mellemstatslig samarbejdsorganisation. Det vil sige, at det er en organisation der består af mange stater, der samarbejder med hinanden. FN består af 192 medlemslande og det er næsten alle lande i hele verden. FN's primære formål er at sikre fred i verden og sørge for, at menneskerettighederne bliver overholdt. Derudover tager de sig også af at hjælpe i fattige lande, eller når der opstår store katastrofer rundt omkring i verden fx på grund af naturkatastrofer.

FN-pagten

FN har ligesom Danmark en slags Grundlov. Den hedder FN-pagten. Alle medlemslandene i FN har underskrevet denne. I den kan man læse, hvad formålet med FN er:

- at frelse kommende generationer fra krigens svøbe, som to gange i vor levetid har bragt usigelige lidelser over menneskeheden,
- på ny at bekræfte troen på fundamentale menneskerettigheder, på menneskets personlige værdighed og værd, på mænds og kvinders såvel som store og små nationers lige rettigheder,
- at skabe vilkår, hvorunder retfærdighed og respekt for de forpligtelser, der opstår ved traktater og andre kilder til mellemfolkelig ret, kan opretholdes, og
- at fremme sociale fremskridt og højne levevilkårene under større frihed.

Sikkerhedsrådet

Det er FN's sikkerhedsråd, der har ansvaret for at opretholde fred i verden og sørge for, at alle mennesker kan følge sig i sikkerhed. Sikkerhedsrådet har forholdsvis meget magt. Hvis et land ikke overholder menneskerettighederne eller hvis de er en fare for freden, kan sikkerhedsrådet straffe dem eller indlede et militært angreb. På den måde er det ikke et enkelt land, der går i krig mod et andet land, men en organisation, som går i krig mod et land. Det plejer at være en ret effektiv måde at genskabe fred på.

Bilag 4: Kanon-fordybelse

Hver gruppe skal blive eksperter i ét kanonpunkt og skal efterfølgende dele sin viden med de andre i klassen. Til arbejdet med kanonpunkterne knytter der sig en krig og en fredsaftale. I skal arbejde med både kanonpunktet, krigen og fredsaftalen.

- 1) Se den film, der passer til jeres kanonpunkt. I finder alle filmene på www.historiekanon.com, men I skal bare se den, der passer til jeres. Læs derefter den tekst der passer til jeres kanonpunkt (bilag 3a, 3b eller 3c)
- 2) Besvar nedenstående spørgsmål

Kanonpunktet

- 1) Redegør kort for jeres kanonpunkt: Hvad handler jeres kanonpunkt om?

Krigen der involverer jeres kanonpunkt

- 2) Hvilken krig handler jeres kanonpunkt om?
- 3) Hvornår fandt krigen sted?
- 4) Hvorfor brød krigen ud?
- 5) Hvor omfattende var krigen? (Svar eksempelvis på: Hvor foregik den, hvilke lande var impliceret/hvilke var ikke, hvordan forløb krigen, hvor mange døde?)

Freden der involverer jeres kanonpunkt

- 6) Hvilken fredsaftale handler jeres kanonpunkt om?
- 7) Hvad går fredsaftalen ud på i hovedtræk?
- 8) Hvornår blev fredsaftalen underskrevet?
- 9) Hvilke konsekvenser fik fredsaftalen senere?

Når I er færdige med at besvare skal I forberede en fremlæggelse. Efter fremlæggelsen skal I fordeles ud i nye grupper og videndele med jeres klassekammerater – derfor er det meget vigtigt, at alle har notater og at alle deltager, for ellers kan din næste gruppe ikke løse opgaven. Det er dog ikke nok, at du har noter, hvis du ikke kan forstå eller forklare det, der står. Hjælp hinanden til, at alle er med i opgaven. Det gør I bedst ved at lave alle opgaver sammen. Skriv evt. i google-Docs, som I deler med hinanden.

Bilag 5: Fremlæggelser

	Forklar årsagerne til, at krigen opstod	Redegør fredsaftalens indhold og formål
30-årskrigen Den Westfalske Fred		
Napoleonskrigene Wienerkongressen		
1. verdenskrig Versaillesfreden		
2. verdenskrig Potsdamaftalen og oprettelsen af FN		

Sammenlign de 4 krige og de 4 fredsaftaler – hvad har de til fælles? Hvor adskiller de sig fra hinanden?

Det, de har til fælles	Der, hvor de adskiller sig fra hinanden

Bilag 6: Fredens tidslinje

Ord eller sætninger fra de forskellige kanonpunkter, der skal indgå i jeres tidslinje. I må gerne indsætte flere.

- Reformationen: Martin Luther, Den katolske kirke, Den protestantiske kirke, Paven, teser, reformation i Danmark, bogtrykkerkunsten,
- Den Westfalske fred: 30-årskrigen, kejser, fyrste, Paven, Christian 4., magt og religion, religionsfrihed, suverænitæt
- Københavns bombardement: Napoleonskrigene, Englandskrigene, Wienerkongressen, Norge, Slaget på Reden, København
- Genforeningen: Krigen 1864, 1. verdenskrig, Det tyske kejserrige, alliancer, Folkeforbundet
- Verdenserklæring om menneskerettigheder: Rettigheder, nationalisme, folkedrab, Hitler, Potsdam, FN, Sikkerhedsråd.